

6. Про засади запобігання та протидії корупції : Закон України // Офіційний вісник України від 20.06.2011. – 2011. – № 44. – С. 9, Ст. 1764.

7. Про правила етичної поведінки: Закон України від 17.05.2012 № 4722-VI // Офіційний вісник України від 22.06.2012. – 2012 р. – № 45. – С. 82, Ст. 1739.

8. Recommendation of the council on guidelines for managing conflict of interest in public service [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/dataoecd/13/22/2957360.pdf> – Назва з екрану.

Марутян Р.Р.,

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри глобалістики, євроінтеграції

та управління національною безпекою

Національної академії державного управління

при Президентіві України

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ: ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК

Характерною особливістю розвитку геополітичного та геоекономічного простору в ХХІ столітті є формування розвиненого інформаційно-аналітичного середовища яке, у свою чергу, є основою прогресивного розвитку у всіх сферах життя суспільства. Лише в такому середовищі можуть бути реалізовані ефективні управлінські механізми, розроблені і впроваджені успішні технологічні процеси, а відтак забезпечено зростання якості людського життя. Місце кожної країни у даному просторі визначається якістю та структурою даного інформаційно-аналітичного, інноваційного середовища, основою формування якого є інтелектуальні ресурси під якими як правило розуміють особливу форму нематеріальних ресурсів, історично сформовані здібності, уміння та навички розумової діяльності. Це ресурси довготривалого використання як результат взаємодії знань, умінь, накопиченого досвіду, результатів науково-технічної діяльності та системі управління. Тобто обов'язковою

складовою успішних соціальних реформ є випереджаючий розвиток національних інтелектуальних ресурсів.

Сучасний соціально-економічний, політичний та гуманітарний розвиток держав детермінований ефективністю формування та використання інтелектуальних ресурсів держави, передусім тих, які використовуються в системі державного управління.

Державна влада в сучасних умовах потребує системного інтелектуального, науково-експертного супроводу при вирішенні стратегічних завдань, вироблення і прийняття управлінських рішень. Науково-експертна підтримка процесу державного управління є однією з найважливіших сфер взаємодії влади і науки. Саме в рамках даної діяльності існують найбільші можливості для використання науки як інтелектуального підсилювача державного управління.

Інтелектуальний ресурс державно-управлінської діяльності є одним з найважливіших ресурсів забезпечення національної безпеки країни, необхідною передумовою наукового обґрунтування пріоритетів державної політики та досягнення стратегічних національних цілей.

Сучасна система національної безпеки має високий ступінь рухливості і стрімку динаміку якісних змін. Перевагу щодо захисту національних інтересів мають держави, здатні миттєво реагувати на соціальні зміни, швидко адаптуватися до нових викликів та загроз, узгоджувати національні цілі з існуючими економічними, політичними, інформаційними та інтелектуальними ресурсами. В цих умовах державні рішення потребують стратегічного мислення, науково-аналітичного та експертного супроводу політики національної безпеки. Науково-експертний супровід є складовою

Науково-експертна супровід як складова інтелектуального забезпечення державного управління - професійна діяльність з системного фундаментального і прикладного дослідження проблем у сфері державного управління. Вона полягає в системному аналізі конкретних об'єктів з метою пошуку і виділення основних тенденцій їх розвитку, існуючих загроз,

оцінки їх рівня, а також у прогнозуванні динаміки впливу різних (у тому числі небезпечних) факторів на досліджуваний об'єкт.

При цьому, видами науково-експертної супроводу державного управління, як правило, є: консультування; експертиза, прогнозування, розробка стратегічних документів (стратегія, доктрина, концепція), підготовка проектів рішень, аналітичних документів, планів тощо.

Пропозиції щодо вдосконалення науково-експертного супроводу політики забезпечення національної безпеки:

1. Відновлення системи науково-аналітичного забезпечення РНБО України, яка була послаблена у наслідок ліквідації двох ключових НДІ в сфері національної безпеки - Національного інституту проблем міжнародної безпеки (НІПМБ) та Інституту проблем національної безпеки (ІПНБ).

2. Впровадження зарубіжного досвіду щодо ефективності використання різноманітних напівдержавних і недержавних науково-експертних структур (неурядові аналітичні центри, “фабрики думки”, “мозкові центри” (think tank), які є важливою та невід’ємною складовою системи забезпечення національної безпеки. Соціально-політичні трансформації в будь-якій країні потребують послуг інформаційно-аналітичних центрів, функціями яких є задоволення потреб держави в акумуляції її інтелектуального ресурсу і стимулюванні науково-технічного прогресу. Тому вважаємо за доцільне розвиток в Україні недержавних структур науково-експертного супроводу державного управління національної безпеки та залучення їх до процесу розробки і прийняття державних рішень у сфері національної безпеки. Наслідком створення та функціонування даних спеціалізованих організації стане конкуренція на ринку науково-експертних послуг, яка наразі практично відсутня в Україні, особливо у сфері державного управління національною безпекою.

3. Правова інституціоналізація науково-експертного супроводу державного управління - прийняття закону України “Про науково-експертний супровід державного управління”. Мета - створення реальних механізмів участі аналітиків та експертів у прийнятті державно-управлінських рішень. Складовими цього закону повинні стати положення про

введення обов'язкової наукової експертизи проектів нормативних актів, а також наукової експертизи діючих нормативних правових актів; розширення практики обов'язкового застосування громадської експертизи нормативних правових актів; розширення практики публічного обговорення проектів нормативних правових актів; введення вимоги про обов'язкове проведення конкурсу проектів при розробці найважливіших нормативних правових актів (зادля подолання проявів корупції при розподілі державного заказу на науково-експертні роботи).

4. Формування сучасної інфраструктури аналітичної діяльності, яка повинна включати тісну взаємодію державних і недержавних аналітичних центрів; системи фінансування, підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, методичну та видавничу бази, інтернет-ресурси, офіційну статистику, банки та архіви аналітичної інформації.

5. Фінансове стимулювання замовлення на науково-експертні роботи (НДДКР) з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

6. Формування Етичного кодексу аналітика/експерта (за аналогією із західними зразками). Наявність морально-гуманістичного фундаменту науково-експертної діяльності, необхідність якого обумовлена тим, що будь-яке наукове знання, як показав досвід двох світових воєн, може бути спрямована як на благо людства так і на зло. Етика сучасного експерта-аналітика повинна бути такою, щоб зберегти рівновагу між науковим і відстаючим від нього моральним прогресом, мати відповідальність за використання інтелектуального продукту в інтересах суспільного блага. Необхідно створити ціннісно-нормативний базис науково-експертної діяльності як специфічної системи норм і цінностей, що регулюють діяльність аналітика у всіх сферах застосування його знань.

7. Створення в Україні наукового агентства для розробки та пошуку нових технологій та інновацій у сфері воєнної безпеки, яке стане аналогом оборонного наукового агентства DARPA при Мініборони США та Фонду перспективних досліджень в Росії (рішення Держдуми про створення прийнято

у липні 2012 року). Обидва агентства займаються формуванням “наукових уявлень” про можливі загрози національній безпеці, пошуком основних напрямків проривних перспективних досліджень, розміщенням замовлень на розробку передових технологій “в області військового, спеціального і подвійного призначення”. Зокрема, мова йде про системи спостереження, високоточну зброю, кібербезпеку, стратегічні ядерні сили, повітряно-космічну оборону, “роботизовані системи різного призначення”, “гіперзвукові технології” та “перспективні матеріали”.

8. Розвиток нових інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) взаємодії держави та громадян, як активних користувачів соціальних мереж - *краудсорсінг*. Міжнародний досвід свідчить про ефективність використання краудсорсінгу у сфері національної безпеки. Мета – використовувати креативний потенціал громадян та заощадити на проектуванні і розробці військової техніки. Тобто найкращі концепції та ідеї, що запропоновані громадянами, можуть швидко перетворитися на нові зразки бойової техніки й поступити у війська. В Україні на сьогодні відсутні краудсорсінгові оборонні онлайн-платформи, але їх запровадження є доцільним, оскільки вони є перспективною і дешевою технологією зі значним ресурсом використання вже у найближчому майбутньому.

9. Формування та розвиток системи моніторингу та прогнозування загроз національній безпеці України, формалізація процесу їх визначення та переліку – національна карта ризиків, паспорт загроз національній безпеці, стратегічна матриця. Мета – ідентифікація (оцінка) подій явищ, процесів, інших чинників, що створюють небезпеку реалізації життєво важливих національних інтересів України, характеристика їх можливого розвитку (масштаб, тенденції розвитку, можливі наслідки для національної безпеки), а також визначення основних організаційно-правових та інших механізмів діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки з реагування на загрози (моніторинг, запобігання, превентивні дії, локалізація тощо).

10. Належне інтелектуально-кадрове забезпечення системи державного управління національною безпекою. Ефективність

державного управління у сфері національної безпеки, забезпечується передусім своєчасним та адекватним рівню загроз національним інтересам реформуванням сектору безпеки, а також відповідним підвищенням рівня професіоналізму й відповідальності посадовців на всіх щаблях управлінської ієрархії. Україна потребує модернізації системи підготовки та перепідготовки фахівців для системи забезпечення національної безпеки України та адаптації системи підготовки фахівців вищої кваліфікації до європейських стандартів і вимог.

11. Вдосконалення процесу стратегічного управління національною безпекою через побудову системи ситуаційних центрів. В умовах стрімкого зростання інформаційних потоків і браку часу для ухвалення стратегічних рішень критично важливим стає створення для керівників державних органів влади сучасного науково-технологічного середовища, що сприяє оперативному інформаційно-аналітичному забезпеченню керівництва держави в надзвичайних (нештатних), кризових ситуаціях та забезпечує прийняття ефективних державно-управлінських рішень. Найважливішими елементами цього середовища є Ситуаційний (Кризовий) центр (СЦ) та Інтелектуальний кабінет керівника (ІКК).

В сучасній Україні вплив експертизи та аналітики на прийняття державно-управлінських рішень у політиці забезпечення національної безпеки не є системним та організованим процесом, це призводить до недоліків у виробленні процедур стратегічного планування у сфері національної безпеки. В умовах значного загострення внутрішньополітичної кризи та збройного конфлікту на сході України, ускладнення зовнішньополітичних завдань України, суттєвий підрив сегменту безпеки у національній фундаментальній науці та прикладних дослідженнях, зниження національного наукового потенціалу в цій сфері загрожують національній безпеці в цілому. Тому головним завданням, яке повинне виконувати система інтелектуального забезпечення державного управління національною безпекою України є сприяння реформуванню та розвитку даної системи та підготовка нової генерації керівних кадрів сфери національної

безпеки з високим рівнем професіоналізму й загальної культури, інноваційним та творчим стилем мислення, патріотизму та відповідальності перед суспільством.